

Tampereen Teatteri 2015

Heiskanen – Piispanen – Blackburn – Bredenberg – Valkama – Junttu – Manninen

SUOMEN KAUNEIN

Opettajien oheismateriaali

Paketin toimitus:

Petri Huhtala, Tredu / sosiaali- ja terveysalan opettaja

Disa Kamula, Tampereen Teatterin yleisötyöntekijä

Jari Ketola, Tredu / talotekniikka, taide ja kulttuuri

Päivi Ruohoniemi, Riihimäen aikuislukio / äidinkielen ja s2-opetus sekä erityisopetus

Sari Ruokonen, Tredu / sosiaali- ja terveysalan lehtori

Tehtäväpaketin tehtävät soveltuvat yläasteikäisille ja sitä vanhemmille opiskelijoille.

Tehtävät 1–20 soveltuvat hyvin esimerkiksi ammatillisen perustutkinnon perusteiden (2014) Yhteisten tutkinnon osien, (35 osp), kuten Taide ja kulttuuri, opiskelun tueksi, sekä esim. lukion/ perusopetuksen ilmaisutaidon kursseille.

Tehtävät 21–27 soveltuvat hyvin lukioon ja myös ammatillisen-/ amk-opetuksen äidinkielen opintoihin.

Tätä aineistoa voi soveltaa lisäksi esimerkiksi tehtäessä opintosuorituksia ammatillisiin opintoihin vapaasti valittaviin tutkinnon osiin (10 osp) ammatillisen peruskoulutuksen mukaisesti. Vapaasti valittavat tutkinnon osat voivat sisältää ammatillisia tutkinnon osia oman tai jonkin muun koulutusalan ammatillisista perustukinnoista, ammattitutkinnoista tai erikoisammattitutkinnoista.

Lisäksi vapaasti valittavat opinnot voivat sisältää ammatillisen perustutkinnon yhteisiä tutkinnon osia tai niiden osa-alueita tai lukio-opintoja, jotka toteutetaan lukion opetussuunnitelman perusteiden mukaisesti. Vapaasti valittavat tutkinnon osat voivat olla myös jatko-opintovalmiuksia tai ammatillista kehittymistä tukevia tutkinnon osia. (Ammatillisen perustutkinnon perusteet, Talotekniikan perustutkinto 2014. OPH 2014).

Tehtäväpaketin rakenne

RYHMÄLÄHTÖINEN TYÖSKENTELY	3
SUOMEN KAUNEIN – NÄYTELMÄN TARINA	3
ESITYKSEN TAUSTATIEDOT.....	3
TULEVAISUUDEN TOIVEET	4
ILLUUSIO, VISUAALISUUS, ROOLIT JA KOHTAAMINEN	5
ILLUUSIO.....	6
VISUAALISUUS	7
KOHTAAMINEN	8
TEHTÄVIÄ LUKION (JA YLÄASTEEN) ÄIDINKIELEN JA ILMAISUTAIDON TUNNEILLE.....	10
ERILAISET BIOLOGISET, PSYKKISET JA SOSIAALISET ROOLIT.....	13

Voitte tutustua ennen teatteriin tuloa teatterietikettiin sekä muiden näytelmien oppimateriaaleihin Tampereen Teatterin nettisivuilla.

Teatterietiketti löytyy tästä linkistä:

<http://www.tampereenteatteri.fi/fi/yleisotyo/teatterietiketti/>

Muiden näytelmien oppimateriaalit ovat ladattavissa täältä:

<http://www.tampereenteatteri.fi/fi/yleisotyo/opettajille/>

Lisätietoa esityksestä löydät myös Tampereen Teatterin (www.tampereenteatteri.fi) ja Teatteri Siperian (www.teatterisiperia.net) nettisivuilta sekä esityksen kartaoppaan muotoisesta käsiohjelmasta, jonka voi ostaa teatterin vahtimestarilta ennen esityksen alkua tai APLODI-myymälestä, Tampereen Teatterin kivijalasta.

Ryhmälähtöinen työskentely

Ryhmälähtöinen työskentely – joskus puhutaan myös niin sanotusta devising-työtavasta – tarkoittaa teatteriesitystä valmistettaessa usein sitä, että lähtökohtana työskentelylle ei ole valmis näytelmäteksti, vaan käsikirjoitus ja esitys syntyvät työryhmän yhteistyönä. Ryhmälähtöisen työprosessin lähtökohtana voi toimia lähes mikä vain: kuva, tekstikatkelma, musiikki, mielikuva... Vaihtelevista lähtökohdista käsin ryhmä etenee yhdessä keskustellen ja ideoiden kohti lopullista esitystä.

Suomen kaunein -näytelmän valmistaminen on ollut monelta osin ryhmälähtöinen prosessi. Näytelmäkäsikirjoituksen lähtökohta, keskeisidea ”matkakertomuksesta läpi Suomen”, syntyi Teatteri Siperian taiteellisessa johtoryhmässä. Tämän ideoinnin pohjalta näyttelijät Marika Heiskanen ja Elisa Piispanen kirjoittivat tiiviin kuvauksen tarinasta ja sen päähenkilöistä: Matista, Eevistä ja Tiinasta.

Kuvauksen pohjalta näyttelijäryhmä alkoi sitten kirjoittaa kohtauksia – dramaturgi ja ohjaaja avustivat ja jäsensivät materiaalia. Myös musiikki on esityksessä keskeinen osatekijä – ja työryhmämme näyttelijämuusikko on toiminut koko käsikirjoitusprosessin ajan musiikkivastaavana. Ideoita näytelmätekstiin haettiin myös Tampereen Teatterissa järjestetyistä omaishoitajille suunnatuista työpajoista.

- Mikko Bredenberg, ohjaaja-lavastaja

Suomen kaunein – näytelmän tarina

Matti Suomalainen on sairastunut aggressiiviseen eturauhassyöpään ja saa lääkäriltä vuoden elinaikaa. Hän myy talonsa, ostaa Klein-bussin ja lähtee matkaan. Mukaansa Matti ottaa myös Eevin, dementoituneen ja umpihelsinkiläisen äitinsä, jonka omaishoitaja hän on. Alkaa seikkailu Suomen halki, kohti pohjoista ja Mirjaa, johon Matti oli nuorena rakastunut.

Tiina on kemijärveläinen 17-vuotias teini. Hän on voittanut Yöttömän yön kaunein -kilpailun ja lähtee vanhempiaan uhmaten liftaamaan kohti Helsinkiä ja Suomen huippumalli haussa -kilpailua. Tiina haluaa keinolla millä hyvänsä eroon tylsästä nimestään ja typerästä murteestaan. Liftattuaan viikon ja päästyään vasta 250 kilometrin päähän kotoaan väsynyt ja nälkäinen tyttö törmää keskellä yötä Mattiin ja Eeviin.

Suomen kaunein on näyttelijöiden yhdessä kirjoittama lämmin tarina onnen etsimisestä ja kadottamisesta, kaukokaipuusta ja siitä, miten kuolema voi lopulta herättää elämänhalun.

Esityksen taustatiedot

Esitys toteutetaan Tampereen Teatterin ja Teatteri Siperian yhteistyönä.

Kantaesitys 23.9.2015 Tampereen Teatterin Frenckell-näyttämöllä.

Käsikirjoitus Heiskanen – Piispanen – Blackburn – Bredenberg – Valkama – Junttu – Manninen

Ohjaus ja lavastussuunnittelu Mikko Bredenberg

Dramaturgi Laura Valkama

Musiikki Juha Junttu

Valosuunnittelu Mika Hiltunen

Äänisuunnittelu Jouni Koskinen

Rooleissa Marika Heiskanen, Elisa Piispanen, Karoliina Blackburn, Martti Manninen ja Juha Junttu

Tulevaisuuden toiveet

Tämän tehtävän voi tehdä joko **ennen** tai **jälkeen** näytöksen.

Kursivoituna ”opettajan puhuma johdantoteksti” ja ohjeita opettajalle tehtävän ohjaamiseksi oppilaille.

”Suomen kaunein -näytelmässä puhutaan haaveilemisesta ja toiveista. Millaisesta tulevaisuudesta sinä haaveilet? Tutkitaan tätä hieman tulevaisuuden muistelun avulla.”

”Kuvittele, että tästä hetkestä on kulunut vuosi eteenpäin.”

- (Opettaja voi tässä jatkaa eteenpäin esim. viiteen – kymmeneen vuoteen asti, riippuen oppilaiden iästä eli kyvystä sijoittaa itseään tulevaisuuteen tiettyjen vuosien päähän ”kuvittele, että on kulunut vuosi. On kulunut toinen vuosi, kolmas vuosi, neljäs vuosi ja vielä viideskin vuosi”).

”On siis vuosi 20xx ja olet X-vuotta vanha. Millaista sinun elämäsi on? Mitä teet?” ”Mikä on sinulla paremmin kuin aikaisemmin? Miten sen sait aikaan, mitä teit? Kuka sinua auttoi ja miten?”

- Opettaja voi helpottaa kysymällä esim. käytkö koulua/opiskeletko/oletko työssä/missä asut/...
- Näistä teemoista käydään keskustelua oppilaiden kanssa. Anna aikaa miettiä muutama minuutti ja käynnistä sitten keskustelu. Tärkeää on, että jokainen saa kertoa kaikille/pienryhmissä/pareittain esim. 2-5 min. ajan omasta toivotusta tulevaisuudestaan ja siitä, mikä silloin on paremmin kuin nyt. Tarkoituksena on saada oppilaat motivoitumaan tavoittelemaan tätä toivottua tulevaisuutta kertomalla siitä ääneen vähintään toiselle oppilaalle, jos ei koko ryhmälle. He myös nimeävät auttaneet tahot ja näin ehkä huomaavat uusia voimavaroja sekä auttavia tahoja elämässään.

”Nyt kun olet kurkistanut tulevaisuutesi, palaat takaisin tähän hetkeen. Nyt on siis vuosi 20xx. Jotta toivomasi tulevaisuus olisi hieman lähempänä, voit juuri nyt päättää mielessäsi ensimmäisen pienen askeleen kohti toivomaasi tulevaisuutta. Tämä ensimmäinen pieni askel on nimensä mukaisesti pieni, esim. ”teen tänään läksyni huolellisesti” tai ”kartoitan seuraavan kahden päivän aikana tanssintien aikatauluja ja hintoja” tai ”tervehdin bussikuskia tänään kotimatalla”

- tässä opettaja voi taas miettiä vaihtoehtoesimerkkejä oppilaiden iän mukaisesti

”Älä valitse isoa ponnistelua vaativaa tekoa, vaan hyvin pieni asia, joka on helppo tehdä ja josta voit todella aloittaa seuraavan päivän tai kahden kuluessa.”

- Ajatuksena on saada aikaan onnistumisen tunne, joka vahvistaa tunnetta siitä, että omaan tulevaisuuteen voi itse vaikuttaa. Toiminta on syytä sijoittaa aikaan, jotta se ei jää ns. leijumaan ilmaan.

”Aikaisemmin kerroit tulevaisuudestasi. Kerro nyt tämä pieni askel, joka olet päättänyt tehdä.”

Kerrotaan kaikille/pienryhmälle/parille eli samalla tavalla kuin aikaisemmin muisteltu tulevaisuus. Ajatuksena on, että ääneen sanottu taas sitouttaa paremmin tekemään kunkin nimeämän pienen askeleen. Pienen askeleen ja/tai muistellun tulevaisuuden voi myös kirjoittaa paperille. Esim. äidinkielen opintoihin liittyen tai ryhmänohjaajana ”kirje itselle” (ro voi antaa kirjeet oppilaille takaisin esim. kuluneen vuoden kuluttua, joka oli alkuperäinen ”hyppäys” tulevaisuuteen). Jos suinkin on mahdollista, pieniin askeliin kannattaa palata annetun ajan (päivän-kahden) kuluttua ja kysyä oppilailta miten askeleet toteutuivat. Jos haluaa, voi pyytää oppilaita miettimään seuraavan askeleen samalla idealla, kuin aikaisemman ja jatkaa työskentelyä. Jos joku ei ole saanut ensimmäistä askelta toteutettua, voi oikein hyvin antaa positiivista palautetta hyvästä aikomuksesta ja todeta, että tämä tärkeä asia toteutuu varmasti vielä, kun sen aika on oikea.

Tässä harjoituksessa käytettävät menetelmät ovat ratkaisukeskeistä työskentelyä. Kts. esim.

Mannerheimin lastensuojeluliiton julkaisu Tulevaisuuden muistelusta:

www.mll.fi/@Bin/22495/Tulevaisuuden+muistelu.pdf

[Ennakointialogit - Lapset, nuoret ja perheet - THL](http://www.thl.fi/fi/web/lapset-nuoret-ja-perheet-tyon_tueksi/varhainen-avoin-yhteistoiminta/ennakointialogit)

https://www.thl.fi/fi/web/lapset-nuoret-ja-perheet/tyon_tueksi/varhainen-avoin-yhteistoiminta/ennakointialogit

[Helsingin Psykoterapiainstituutti](http://www.helsinki.fi/psykoterapiainstituutti)

<http://psykoterapiakoulutus.fi/>

Illuusio, visuaalisuus, roolit ja kohtaaminen

Seuraavassa on tehtäviä, joita voi tehdä **ennen** teatterikäyntiä ja sen **jälkeen**. Tehtävän yhteydessä on mainittu miten sen on ajateltu olevan hyödyllisintä tehdä, mutta opettaja soveltaa ja muokkaa tehtäviä parhaimmaksi katsomallaan tavalla. Tehtävät on tarkoitettu inspiraatioksi ja oppituntien pohjaksi, ne ovat täysin vapaasti muokattavissa.

Useimmissa tehtävissä käsitellään sellaisia asioita, että niiden aiheuttamia tunteita ja mielialoja opettajan on syytä avata keskustellen yhdessä opiskelijoiden kanssa. Oppituntien lopuksi on hyvä pitää pieni purkutilaisuus ja esimerkiksi yhteisesti todeta, että kun on näytelty jotakin asiaa ja otettu rooleja niin niiden tilanteiden tapahtumat ovat vain näytelmää ja niistä ei saa jäädä kenellekään pahaa mieltä. Tähän auttaa myös ns. draamasopimuksen tekeminen ennen tunnin alkua, jolloin yhteisestä sopimuksesta on hyvä muistuttaa tunnin päätteeksi.

Illuusio

Illuusion määritelmässä (Kielitoimiston sanakirja, haettu internetistä 31.7.2015) illuusion sanotaan olevan esityksen luoma todellisuusvaikutelma. Seuraavissa tehtävissä pyritään saamaan käsitys siitä miten illuusio luodaan ja myös pohtimaan miten näytelmässä illuusion luominen oli toteutettu.

- 1) Tehdään oma pieni kohtaus aiheena Suomen kaunein. (Ennen teatterikäyntiä)

Tarkoitus ei ole muokata tai tehdä tekstiä vaan lavastaa helppoja pieniä keinoja käyttäen aiheen mukainen pieni kohtaus. Tehdään pienessä ryhmässä tai parin kanssa. Teksti vapaasti vain muutamia lauseita ja aihe voi olla hyvin vapaasti lähes mitä vain. Pyritään tekemään siis miljöö. Pulpetista tulee esimerkiksi auto tai pöytä ja esimerkiksi paperinpalat satavat näyttelijän päälle hämärässä yössä ja kuuluu vaikka auton ääni tms.

Käytetään valoja apuna ja luokan varustetasosta riippuen verhoja, sermejä yms.

- 2) Piirretään, kirjoitetaan tai muuten selitetään jokin kohtaus näytelmästä jonka opettaja valitsee jokaiselle ryhmälle. (Teatterikäynnin jälkeen)

Voidaan myös itse esittää kyseinen kohtaus, siten kuin se muistetaan, huomioiden illuusion muodostuminen ja sen selvittäminen, mitkä tekijät siihen ovat vaikuttaneet. Tarkoituksena on luoda käsitystä illuusion muodostumisesta ja siitä mitä illuusio on.

- 3) Toteutetaan muodonmuutos oppilaasta näytelmänhahmoksi. (Ennen teatterikäyntiä)

Ryhmässä improvisoidaan miten opiskelija muutetaan vanhaksi, rikkaaksi, kuuluisaksi, sairaaksi tms. kuvitteellisen näytelmän hahmoksi. Miten sukupuoli muutetaan, mitkä ovat ominaisuuksia, joilla esitetään jotakin sukupuolta.

- 4) Kerrataan esityksen hahmot ja heidän ominaisuutensa. (Teatterikäynnin jälkeen)

Piirretään roolihenkilöt tai esim. puvustetaan ja meikataan heidät uudestaan samanmoisiksi kuin näytelmässä oli. Tehdään esimerkiksi ryhmässä aina yksi henkilö.

- 5) Tehdään tilanne jossa esitetään matkustamista. (Ennen teatterikäyntiä)

Tarkoituksena pohtia miten luodaan kulkuväline ja tuodaan se esille. Esimerkiksi kamelilla ratsastaminen, miltä se näyttää? Tehdään ryhmissä liikettä kuvaava pieni esitys ja muut yrittävät arvata kulkuneuvon.

- 6) Luodaan illuusio säätilasta. (Ennen teatterikäyntiä)

Ryhmissä luodaan pieni kuvaelma jostakin opettajan antamasta säätilasta, kuten helle, rankkasade, räntä, viima tms. Huomioidaan myös äänien käyttöä. Miltä helle kuulostaa Suomessa?

- 7) Kerätään näytelmän erilaiset ympäristöt yhteisesti esille. (Teatterikäynnin jälkeen)

Kirjoitetaan ympäristöt vaikka taululle. Jaetaan ryhmille eri ympäristöt ja toteutetaan niitä muutama. Miltä isolla huoltoasemalla kuulostaa? Millainen ääni kuuluu kun ollaan ulkona tienvarressa, sillalla, metsässä yms.

- 8) Puvustuksen merkityksen esiin tuominen illuusion luomisessa. (Teatterikäynnin jälkeen)

Tarkoitus kokeilla miten pienellä puvustuksella voi luoda hahmon. Esimerkiksi kengät tai huivi muuttavat ihmisen. (vrt. myös kampauksen muutos esim. Chaplin/Diktaattori).

Visuaalisuus

Visuaalisuus tarkoittaa näköaistiin perustuvaa (Kielitoimiston sanakirja). Teatteriesityksessä visuaalisella kokemuksella ja visuaalisuudella on suuri merkitys. Seuraavissa tehtävissä tutkitaan visuaalisuutta.

- 9) Selvitetään jokin kuva sanallisesti/kuvaelmalla muulle luokalle. (Ennen teatterikäyntiä)

Toteutetaan samaan tapaan kuin joissakin seuraleikeissä esitetään sanoin jokin kuva mutta itse asiaa tai sen nimeä ei saa sanoa.

Esitetään asia kuvaelmana ilman sanoja.

- 10) Kerrataan näytelmästä miten esimerkiksi lavasteiden avulla on luotu tila esittämään tarinan tapahtumapaikkaa. (Teatterikäynnin jälkeen)

Mikä vaikuttaa siihen että saadaan teatterin lavalle muodostumaan näytelmän tapahtumapaikka. Piirretään ja tehdään ryhmittäin samantapaisia.

- 11) Harjoitellaan katsomista. (Ennen teatterikäyntiä)

Tehdään katselemisen harjoitusta esimerkiksi siten että opettaja näyttää kuvia ja kysyy kuvan poistettuaan mitä siinä oli. Voidaan pelata seurapelimäisesti. Mitä tavaroita kuvassa oli ja mikä puuttuu.

Katsotaan kuvaa, elokuvaa tai maisemaa. keskustellaan mitä siinä on ja yritetään tunnistaa miten ne muuttuvat näkyviksi kun niistä puhutaan. Esimerkiksi katsotaan ikkunasta puuta ja huomataan oksat ja lehtien väri sekä muoto. Onko koivu ja jos niin onko jokin erikoinen laji, eli vihreä jokin puu muuttuu erityiseksi puuksi jolla on omia piirteitään.

- 12) Otetaan esiin näytelmän visuaaliset kohokohdat (Teatterikäynnin jälkeen)

Piirretään tai tehdään näyttelemällä visuaalisesti vaikuttavia kohtia näytelmästä. Pohditaan sitä myös miksi ne olivat sellaisia että ne on helppo muistaa. Oliko täysi pimeys vaikuttavaa vai kauniit huonekalut kiinnostavia?

Näytelmässä näyttelijöillä on rooleja ja meillä ihmisillä on rooleja erilaisissa ympäristöissämme. Seuraavissa tehtävissä kokeillaan hiukan saada aikaan pohdintaa roolien muodostumisesta ja käytöstä. (Paketin lopussa löytyy myös toinen mahdollinen lähestymistapa erilaisten roolien käsittelyyn.)

13) Tehdään pari eri roolia. (Ennen teatterikäyntiä)

Tarkoituksena esimerkiksi ryhmässä tutkia miten meillä on erilainen rooli vaikka sairaalassa potilaana ja lääkärinä tai opettajana ja opettajana opiskelemassa.

Voidaan ottaa vaikka pieniä kuvaelmia esimerkiksi lääkärin ja potilaan kohtaamisesta. Mikä on ominaista asiantuntevalle lääkärille ja mikä taas on ominaista huolestuneelle ymmärtämättömälle potilaalle?

14) Tutkitaan roolien muodostumista näytelmässä. (Teatterikäynnin jälkeen)

Matin roolit ja miten niiden tyypilliset piirteet on tuotu esiin. Kuvailtaan ja esitetään Matin rooleja. Kokeillaan miten vaihdetaan roolista toiseen.

Migen rooli ja mistä se koostuu, onko rooli ja Mige sama asia?

Kohtaaminen

Kohtaamisen tarkoittaa tässä sitä miten ihmiset huomioivat toisensa ja kohtelevat toisiaan. Samoin kuin silloin, kun meillä on erilaisia rooleja, me myös kohtelemme toisia ihmisiä eri tavoin eri rooleissamme. Seuraavassa käsitellään vielä roolejakin, mutta näkemyksenä on myös kanssaihminen kohtaamisen näkökulmaa.

15) Rooliin kuuluu tapa olla ihmisten kanssa. (Ennen teatterikäyntiä)

Lääkäri on myötätuntoinen tai tyly. Kokeillaan pienenä harjoitusnäytelmänä. Miltä potilaasta tuntuu?

Poliisi on iloinen tai jämerä antaessaan ylinopeussakkoa. Miltä sakotettavasta tuntuu?

16) Matti tapaa kaipaamansa ihmisen. (Teatterikäynnin jälkeen)

Matin ja Mirjan tapaaminen kuvataan näytelmässä muiden näyttelijöiden puhumana ja Matin jälkikäteen kertomana. Mitä tunteita Matilla oli kohtaamisessa ja minkälaisia tunteita Matti tulkitse Mirjalla olleen?

Kirjoitetaan tarina toisenlaisin tuntein. Opettaja antaa ryhmille erilaisia tunteita joita henkilöillä on tilanteessa. Muuten tilanne on kaikilla sama. Tehdään muutaman minuutin esityksiä.

17) Toisen ihmisen tunteiden ja tilanteen vaikutus omaan käytökseen. (Ennen teatterikäyntiä)

Kokeillaan miltä tuntuu kun käydään pyytämässä kannanottoa ajankohtaiseen kysymykseen eritavoin käyttäytyviltä ihmisiltä. Tavataan esimerkiksi iloinen, kiireinen, välinpitämätön, kiinnostunut, ahdistunut ja myötätuntoinen ihminen. Tehdään pienissä ryhmissä tai yksittäin pieninä kirjoitelmina.

18) Matti terveyskeskuslääkärin näkemänä. (Teatterikäynnin jälkeen)

Mitä terveyskeskus lääkäri viestitti käytöksellään tunteistaan ja ajatuksistaan Mattia kohtaan. Keskustellaan ja kokeillaan näytellä ja vaihdetaan näytelmään myös erilaisia tunteita lääkärille.

19) Vanhusten kohtalo nyky-yhteiskunnassamme. (Ennen teatterikäyntiä)

Etsitään hiukan tietoa vanhustenhoidosta. Erilaisia totuuksia ja näkemyksiä. Minkälaisia kokemuksia opiskelijoilla on asiasta. Minkälaista vanhuutta opiskelijat toivovat vanhemmilleen ja haluavatko he olla siinä osallisina muutenkin kuin veronmaksajina. Keskustellaan ja tehdään ehkä seinätauluja tai fläppejä.

20) Miksi Tiina saa kyydin Matin ja Eevin autossa? (Teatterikäynnin jälkeen)

Piirretään ryhmittäin tilanne ja esitetään siihen esimerkiksi nuolilla vuorovaikutuksen asioita ja henkilöiden käytöstä ja tunteita.

Tehtäviä lukion (ja yläasteen) äidinkielen ja ilmaisutaidon tunneille

Seuraavat tehtävät sopivat kirjoitelmien, ryhmäkeskustelujen, suullisten esitysten ja ilmaisutaidon harjoitteluun. Esimerkiksi lukion äidinkielen kurssilla 3 käsitellään teatteria ilmaisutapana ja näytelmäkirjallisuutta, eli tehtävät sopivat hyvin tämän kurssin oheen. Kirjoitustehtävä (6) sopii hyvin myös esim. lukion 2. kurssin prosessikirjoitusharjoitukseksi.

21) Näytelmän henkilöt. (Ennen + jälkeen teatterikäynnin)

Mitkä ovat erilaisten henkilöiden tehtävät näytelmässä? Ennen teatterikäyntiä käydään läpi rooleja: päähenkilö(t), sivuhenkilöt ja heidän tarkoituksensa. Sivuhenkilöitä voidaan luokitella vaikkapa seuraavasti:

- Päähenkilön **vastakohtana** toimiva roolihenkilö auttaa selkeyttämään ja ymmärtämään päähenkilön motiiveja.
- **Läheisin suhde**; roolihenkilö, joka ymmärtää päähenkilöä ja auttaa tätä pääsemään tavoitteisiinsa.
- **Kertojana** toimivan henkilön avulla katsojille kerrotaan jotain sellaista, mitä päähenkilö tai muut henkilöt eivät tiedä.
- **Varjo** tai **peili** kehittyy kuten päähenkilö.
- **Koominen hahmo**, joka keventää kerrontaa esim. vakavan tai traagisen kohtauksen jälkeen.

Teatterikäynnin jälkeen käykää läpi näytelmän henkilöt ja miettikää, mitä tehtäviä eri roolihahmoilla oli. Tämän voi toteuttaa esim. pienryhmäkeskusteluina ja lopuksi ryhmien ajatuksia verraten.

22) Näytelmän henkilöt; henkilöiden nimet. (Teatterikäynnin jälkeen)

Nimillä on usein tärkeä merkitys tekstien (kirjalliset tekstit, elokuvat, näytelmät...) tulkinnassa ja analysoinnissa. Tässä näytelmässä keskeiset henkilöt olivat Matti, Tiina, Eevi ja Mige. Mitä merkityksiä henkilönnimet toivat tähän tarinaan? Keskustelun pohjaksi voi tutkia nimien taustaa ja merkityksiä, esim. laulaja-Migen esikuvan Mike Monroen oikea nimi on myös Matti; Eevi taas on muunnelma Eevasta...

Voidaan toteuttaa ryhmäkeskusteluna (kuten edellä) tai ns. ”perinteisenä” ryhmätyönä, josta tuotetaan vaikkapa seinälehti.

23) Monologi näytelmän osana. (Ennen + jälkeen teatterikäynnin)

Ennen näytelmän katsomista kerrataan, mikä on monologi eli roolihenkilön yksinpuhelu. Joskus koko näytelmäkin voi perustua vain yhden henkilön monologisiin. Monologien muodot voivat vaihdella suuresti: jotkut monologit ovat ”tajunnanvirtaa”, toiset taas kertomuksen muotoisia, kuin pieniä esityksiä. Monologi voi olla suunnattu esim. yleisölle, Jumalalle tai tietylle roolihenkilölle, tai se voi olla roolihahmon itsenäistä pohdintaa, jota ei ole suunnattu varsinaisesti kenellekään. Tällä perusteella monologit voidaan jakaa ulkoisiin tai sisäisiin. (Junkkaala-Rasila: [Ohjeita näytelmän lukemiseen](#) s. 5.)

Varautukaa seuraamaan ja painamaan mieleen, missä kohdassa Tiinalla on näytelmässä monologi eli yksinpuhelu. Näytelmän jälkeen keskustellaan, millaisessa kohdassa monologi oli? Kenelle Tiina suuntasi monologinsa? Mikä oli monologin merkitys tässä näytelmässä; että mihin (millaisena ”te-hokeinona”) monologia voisi käyttää näytelmissä yleensä?

Jokainen valitsee näytelmästä jonkin kohtauksen ja roolihenkilön, jolle kirjoittaa haluamansa tyyli-sen monologin. Valmiita monologeja voidaan esittää pienryhmissä tai koko luokalle.

24) Lavastus näytelmän osana. Tehtävä sopii yhteistyöksi kuvaamataidon opetuksen kanssa.

(Ennen + jälkeen teatterikäynnin)

Keskustelkaa ennen näytelmän näkemistä lavastuksesta ja sen merkityksestä näytelmälle:

- Mitä lavastukselta odotetaan?
- Mitä opiskelijat erityisesti ovat kiinnostuneita seuraamaan tai huomioimaan?
- Millainen on hyvä tai huono lavastus?
- Kertooko runsas lavastus siitä, että käytössä on reilusti resursseja vs. onko niukka lavastus teatterin säästökeino?
- Lavastuksen merkitys näytelmän tarinan ymmärtämiseen/ tulkintaan? Mitä lavastuksen ”ymmärtäminen” vaatii katsojalta?
- Ohjaajan vapaus parenteesiin nähden; luetaan katkelmia erilaisista näytelmistä ja tarkastel-laan erityisesti näyttämöohjeiden määrää/ tarkkuutta. Millainen visuaalinen kokonaisuus näistä rakentuisi?

Opiskelijoille ei välttämättä kannata paljastaa ennen näytelmää, että lavastus tulee olemaan mini-malistinen. Näytelmän katsomisen jälkeen aiheen käsittely jatkuu:

- Jokainen valitsee näytelmästä haluamansa kohtauksen, josta piirtää kaksi kuvaa.
1) Millainen tilanne olisi ollut ”elävässä elämässä”; ikään kuin valokuva kohtauksesta. 2) Kuva teatterin lavalta, miltä sama kohtaus olisi näyttänyt sinun lavastamanasi?
- Keskustellaan teatterikokemuksesta aiempien kysymysten pohjalta; miltä tämän esityksen lavastus tuntui, olitko yllättynyt? Sopiko lavastus näytelmään, tukiko se tekstiä vai olisitko kaivannut jotakin muuta (vrt. omat piirustukset)?

25) Näytelmä eri henkilön näkökulmasta (Teatterikäynnin jälkeen)

Palautetaan mieleen käsitteet aihe ja teema ja keskustellaan niistä Suomen kaunein -näytelmän kat-somisen jälkeen. Mietitään, miten eri henkilö voi käsittää asiat ja tapahtumat eri tavoin.

Jokainen valitsee yhden näytelmän henkilöistä ja kirjoittaa/ kertoo näytelmän tarinan tämän henki-lön näkökulmasta. Tekstilaji voi olla vaikkapa muistelma- tai päiväkirjatyyppinen. Valmiita kerto-muksia voidaan lukea ääneen tai muutoin jakaa ryhmässä ja keskustella, millaisia eri näkökulmia tapahtumiin/ aiheeseen/ teemaan muodostui.

26) Mitä näytelmän jälkeen tapahtuu? (Teatterikäynnin jälkeen)

Suomen kaunein -näytelmä kuvaa lyhyttä ajanjaksoa roolihenkilöiden elämästä. Kirjoitustehtävässä pohditaan, mitä henkilöille tapahtuu myöhemmin.

- Jokainen valitsee yhden roolihenkilöistä (Matti, Tiina, Eevi tai Mige)
- Valitaan joko yhteinen ajanjakso, tai jokainen saa valita omansa: mitä henkilölle tapahtuu tietyn ajan kuluessa näytelmän päätöksestä (esim. 1 viikko, 1 vuosi, 5 vuotta...)
- Kirjoitelma voidaan rakentaa prosessikirjoituksen tapaan, ohjeita esim. lukion 2. kurssin oppikirjoissa.
- Kirjoitelmien pohjalta voidaan muokata halutun laajuisia esityksiä henkilöiden elämästä.

27) Roolihenkilöiden elämää. (Teatterikäynnin jälkeen)

Valmistetaan 4 hlön ryhmissä pieniä näytelmiä tai improvisaatioesityksiä:

- Arvotaan ryhmän jäsenille roolit (Eevi, Matti, Tiina, Mige)
- Opettaja tai yleisö antaa näyttelijöille paikan, aiheen, tapahtuman tai muuta pientä ohjeistusta, mieluusti sellaista jota ei näytelmässä nähty (esim. ”pissatauon jälkeen Matti hukannut auton avaimet”, ”pysähtytään tienvarsikirppikselle, Eevi tulee ostaneeksi keinutuolin joka ei mahdu autoon”...). Tilanteet voivat olla vakavia ja näytelmän syvällisempään teemaan meneviä, tai sitten hyvinkin huvittomia ja humoristisia.
- Näyttelijät saavat hieman suunnittelu-aikaa tai improvisoivat aiheesta lyhyen esityksen. Tavoitteena on tuoda jokaisen roolihenkilön tunnistettavia piirteitä esityksiin.

Erilaiset biologiset, psyykkiset ja sosiaaliset roolit

Tämän pohdinnallisen tehtävän voi tehdä joko **ennen** tai **jälkeen** näytöksen.

”Näytelmässä on paljon erilaisia roolihahmoja. Roolilla tarkoitetaan yleensä tietynlaista omaksuttua toimintatapaa, jossakin sosiaalisessa tilanteessa. Näyttelijöiden roolit ovat usein erittäin tarkkaan mietitty. Myös arkielämässä esiintyy paljon erilaisia rooleja, joita me kaikki esitämme. Rooleja voi määrittää biologiset (esim. nainen, mies, äiti, isä yms.), psyykkiset (esim. omat uskomukset, kokemukset, tunteet yms.) ja sosiaaliset (esim. ammatti, harrastus, kaverit, vanhemmat, yms.) tekijät. Saatamme käyttäytyä ystävän seurassa hyvin eritavalla, kuin vanhempiemme kanssa tai joku voi olla koulussa hiljainen mutta harrastustoiminnassa hyvin puhelias. Välillä emme kuitenkaan huomaa rooleja, joihin olemme samaistuneet.”

- Pohdi millaisia biologisia rooleja sinä tunnistat itsestäsi?
- Pohdi millaisia psyykkisiä rooleja sinä tunnistat itsestäsi?
- Pohdi millaisia sosiaalisia rooleja sinä tunnistat itsestäsi?
- Pohdi millaiset tekijät/asiat ovat vaikuttaneet jonkun tietyn roolin syntymiseen?

”Ryhmätilanteessa roolit voivat vaihdella paljon. Tällöin puhutaan ryhmän toimintarooleista, jotka edistävät, ylläpitävät, helpottavat tai estävät ryhmän yhteistä toimintaa. Esimerkiksi omalta luokalta voit löytää sen ”rohkaisijan”, ”pellen”, ”kyseenalaistajan” ja ”tarkkailijan”. Rooliristiriidasta puhutaan, kun joku on joutunut haluamattaan johonkin rooliin. Mikäli ryhmässä tulee epäselvyyksiä tai riitoja on hyvä tunnistaa näitä rooleja.”

Suomen Virtuaaliammattikorkeakoulu on tehnyt selkeän jaottelun ryhmän jäsenten rooleista ja tehtävistä. Voit hyödyntää tätä materiaalia työskentelyssä:

http://www2.amk.fi/mater/viestinta_ja_media/ryhmatyotaidot/ryhmaen_jaesenten_rooleja_ja_tehtaviae_12219.html

- Pohdi millainen rooli sinulla on luokassa, harrastuksessa tai kotona?
- Vaihtelevatko roolit eri ryhmässä?
- Oletko joutunut rooliristiiriitaan?

”Näytelmässä päähenkilöt Mige ja Tiina haaveilivat toistensa rooleista. Mige haluaisi olla tavallinen, eikä mikään kuuluisa tähti. Tiina taas haluisi olla kuuluisa tähti, eikä mikään tavallinen. Onkohan heillä rooliristiiriita?”

- Pohdi miksi he haaveilevat toistensa rooleista?
- Millaisia positiivisia ja negatiivisia asioita julkisuus voi tuoda mukanaan?
- Pohdi vielä lopuksi, että mistä roolista sinä haaveilet ja mitä positiivisia/negatiivisia puolia siinä voi olla?